

Pilietinio pasipriešinimo diena

Gegužės 14-oji nuo šiol bus minima kaip Pilietinio pasipriešinimo diena. Prieš 30 metų didžiulį rezonansą Lietuvos visuomenėje, ypač tarp jaunimo, sukėlė 1972 m. gegužės 14 d. devyniolikmečio jaunuolio Romo Kalantos pasirinkta drastiška politinio protesto forma – politinė savižudybė. Kauno muzikinio teatro sodelyje jis apsipylė benzinu ir, kaip liudija mačiusieji, sušukęs „Laisvę Lietuvai!“, padegė save. Įvykis sukėlė LKP ir KGB pareigūnų paniką. Čekistai paskubėjo patys R. Kalantą slapta palaidoti anksčiau paskelbto laiko. Susirinkę į laidotuves žmonės pasipiktino KGB savivale. Prasidėjo masinės eitynės, kurių metu buvo skanduojami politiniai šūkiai. Masinės demonstracijos, smurtas ir areštai truko dvi dienas. Neramumai nuslopinti gegužės 19 d. Daugiau kaip 400 žmonių buvo suimti, bet R. Kalanta tapo pilietinio pasipriešinimo simboliu.

Po „Kauno pavasario“ praėjus 15 metų, 1987 m. rugpjūčio 23 d. Vilniuje, prie Adomo Mickevičiaus paminklo, Lietuvos laisvės lygos pastangomis buvo surengtas pirmas viešas mitingas okupuotoje Lietuvoje. Paminėtos Molotovo–Ribbentropo sutarties metinės ir pirmą kartą atvirai iškeltas tebesitęsiančios Lietuvos okupacijos klausimas. Už tai daugiau kaip 80 mitingo dalyvių buvo KGB ir

partinių struktūrų persekiojami bei terorizuojami.

Šie 1972 ir 1987 m. įvykiai nužymėjo naujas Lietuvos pabudimo ir atgimimo ribas. Pilietinis pasipriešinimas okupaciją lydėjusiam melui, prievartai, prisitaikėliškumui ir abejingumui įsirežė į žmonių sąmonę ir tapo galingiausiu atgimstančios Lietuvos ginklu.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras ir Lietuvos mokslų akademija 2002 m. gegužės 15 d. surengė konferenciją „1972–1987 metų Lietuva“, skirtą R. Kalantos aukos ir politinių protestų 30-osioms metinėms bei mitingo prie A. Mickevičiaus paminklo 15-osioms metinėms paminėti. Joje pranešimus skaitė mokslininkai, politikai, buvę disidentai: Algirdas Jakubčionis („Lietuva prieš ir po 1972 m. gegužės 14 d.“), A. Anušauskas („KGB reakcija į 1972 m. įvykius“), A. Streikus („Tikinčiųjų teisių sąjūdis Lietuvoje: didžiausio aktyvumo dešimtmetis (1972–1982)“), M. Žiūkas („Jaunimo pasipriešinimas ir KGB veikla 9-ojo dešimtmečio pradžioje“), J. Banionis („Politinė išeivija Lietuvos laisvės byloje (1975–1986)“), B. Burauskaitė („Laisvės dvasios salos sovietizuotoje Lietuvos visuomenėje“), A. Terleckas („Lietuvos laisvės lyga – naujo Lietuvos išlaisvinimo etapo pradininkė“). Pranešimai bus spausdinami kitame numeryje.